

Якість сучасної університетської освіти: зміст, інституалізація, виклики

Ольга Гомілко

Інститут філософії ім. Г. Сковороди НАНУ

The background of the slide is a photograph of the European Union flag, which consists of twelve yellow stars arranged in a circle on a blue field. The flag is shown waving and is attached to a white flagpole on the right side. The text is overlaid on the left and center of the flag.

Світова стратегія Європейської вищої освіти (Європейська комісія, 2013 р):

Мета: сприяти мобільності та кооперації між університетами

Засіб: стратегії **інтернаціоналізації** інституцій вищої освіти (*internationalisation strategies*)

Посилення якості європейської освіти в цілому як одна із основних цілей інтернаціоналізації:

- **за допомоги:**
 - ✓ **сприянню взаємонавчанню (peer learning)**
 - ✓ **співпраці (cooperation) та**
 - ✓ **порівнянню (comparison) з іншими освітніми інституціями**

Принцип якості та відповідності (relevant) вищої освіти:

- свідчить про посилення в освіті *економічного чинника*
- означає орієнтацію:
 - ✓ не на здобуття суми знань
 - ✓ а на спосіб вироблення вмінь їх максимально ефективного використання у подальшому кар'єрному зростанню
- Складові: знання, вміння, професійні навички
- Результат: кар'єра, успішність, визнання, фінансова винагорода

Принцип трикутника знань (*Knowledge Triangle*):

- **тісний зв'язок між освітою, дослідженням, інноваціями**
- **університети як осередки дослідницької діяльності та виробництва нових технологій**
- **новий вид співробітництва між освітніми інституціями, дослідницькими організаціями та бізнесом**

Освіта як серцевина Стратегії 2020

Європейського економічного розвитку :

- **сталі економіки** (*sustainable economy*)
- ✓ **стале зростання**: сприяння більш ресурсно-ефективній та конкурентноспроможній економіці, керований розвиток
- **розумної економіки** (*smart economy*)
- ✓ **розумне зростання**: розвиток економіки, що базується на знаннях та інноваціях
- **інклюзивної економіки** (*inclusive economy*)
- ✓ **інклюзивне зростання**: подолання нерівності в економіці

Феномен кластерування талантів (*talent-clustering*) як основний чинник економічного зростання (Robert Lucas):

- Високоосвічені професіонали та креативні працівники живуть разом у щільній екосистемі, безпосередньо взаємодіють одне з одним, продукуючи інноваційні ідеї більш ефективно, ніж порізно (Jane Jacobs)
- **Contr.:** демократизація vs кластерування

Соціальний вимір освітньої політики як важлива складова Болонського процесу:

- рівні можливості для всіх соціальних груп здобувати якісну освіту
- Празька декларація, 2001; Берлінська, 2003; Бергенська, 2005 ; Льовенська, 2009
- Лондонська декларація, 2007: *«соціальна структура університетів і, в першу чергу, студентства, повинна відображати соціальну структуру суспільства з усім його розмаїттям, включаючи меншин, мігрантів, соціально вразливі та інші групи населення»*

Ключова передумова досягнення *економіки 2020*:

- відновлення індустріальної політики, котра визнає підготовку *людського капіталу* як абсолютно суттєву
- **Людський капітал** (Gary Becker, Jacob Mincer) – знання, звички, соціальні та особистісні здатності (зокрема, творчість), втілення котрих у праці продукує економічні цінності
- вища освіта як *інвестиція* у людський капітал
- економічне зростання суттєво залежить від взаємодії між новими знаннями та людським капіталом
- посилення значення *університетів*

Людський капітал як придатність людських якостей для використання сучасних технологій:

- «азійські тигри»: добре навчена, освічена, працьовита, сумлінна робоча сила
- Китай: численне, працьовите, амбіційне населення
- Україна: ???

Вищі навчальні заклади

(Державна служба статистики України)

	Кількість ВНЗ, од		Кількість студентів у ВНЗ закладах, тис.	
	I-II рівнів акредитації	III-IV рівнів акредитації	I-II рівнів акредитації	III-IV рівнів акредитації
1990/91	742	149	757,0	881,3
1991/92	754	156	739,2	876,2
1992/93	753	158	718,8	855,9
1993/94	754	159	680,7	829,2
1994/95	778	232	645,0	888,5
1995/96	782	255	617,7	922,8
1996/97	790	274	595,0	976,9
1997/98	660	280	526,4	1110,0
1998/99	653	298	503,7	1210,3
1999/00	658	313	503,7	1285,4
2000/01	664	315	528,0	1402,9
2001/02	665	318	561,3	1548,0
2002/03	667	330	582,9	1686,9
2003/04	670	339	592,9	1843,8
2004/05	619	347	548,5	2026,7
2005/06	606	345	505,3	2203,8
2006/07	570	350	468,0	2318,6
2007/08	553	351	441,3	2372,5
2008/09	528	353	399,3	2364,5
2009/10	511	350	354,2	2245,2
2010/11	505	349	361,5	2129,8
2011/12	501	345	356,8	1954,8
2012/13	489	334	345,2	1824,9
2013/14	478	325	329,0	1723,7
2014/15 ¹	387	277	251,3	1438,0
2015/16 ¹	371	288	230,1	1375,2

Кількість студентів, аспірантів, докторантів (Державна служба статистики України)

	Прийнято студентів, тис.		Випущено фахівців, тис.		Кількість аспірантів ²	Кількість докторантів ²
	I-II рівнів акредитації	III-IV рівнів акредитації	I-II рівнів акредитації	III-IV рівнів акредитації		
1990	241,0	174,5	228,7	136,9	13374	...
1991	237,5	173,7	223,0	137,0	13596	503
1992	212,6	170,4	199,8	144,1	13992	592
1993	198,9	170,0	198,0	153,5	14816	765
1994	194,0	198,0	204,3	149,0	15643	927
1995	188,8	206,8	191,2	147,9	17464	1105
1996	183,4	221,5	185,8	155,7	19227	1197
1997	166,2	264,7	162,2	186,7	20645	1233
1998	164,9	290,1	156,9	214,3	21766	1247
1999	170,1	300,4	156,0	240,3	22300	1187
2000	190,1	346,4	148,6	273,6	23295	1131
2001	201,2	387,1	147,5	312,8	24256	1106
2002	203,7	408,6	155,5	356,7	25288	1166
2003	202,5	432,5	162,8	416,6	27106	1220
2004	182,2	475,2	148,2	316,2	28412	1271
2005	169,2	503,0	142,7	372,4	29866	1315
2006	151,2	507,7	137,9	413,6	31293	1373
2007	142,5	491,2	134,3	468,4	32497	1418
2008	114,4	425,2	118,1	505,2	33344	1476
2009	93,4	370,5	114,8	527,3	34115	1463
2010	129,1	392,0	111,0	543,7	34653	1561
2011	105,1	314,5	96,7	529,8	34192	1631
2012	99,8	341,3	92,2	520,7	33640	1814
2013	93,9	348,0	91,2	485,1	31482	1831
2014 ¹	69,5	291,6	79,1	405,4	27622	1759
2015 ¹	63,2	259,9	73,4	374,0	28487	1821

Неякісна освіта в Україні: загрози та небезпеки

- університет як освітній гібрид
- бюрократичне управління робить освітні системи закритими та приреченими на провінціалізм та низьку якість
- нечутливість до якісної освіти

European Quality Assurance Register (EQAR, 2008)

- членство:
 - ✓ відповідність принципам забезпечення якості
 - ✓ зовнішнє оцінювання агенцій незалежними експертами
- Головним напрямком процесу реформування агенцій є посилення їхньої орієнтації на єдність Європейського простору вищої освіти

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти:

- **Заявлено:**

у квітні 2007 року Україна стала одним із 18 членів EQAR (*«Підсумки Болонського процесу в контексті формування спільного простору європейської вищої освіти», Національний інститут стратегічних досліджень при президенті України, розділ «Якість освіти», 2008*)

- **Виявилось:**

Україна отримала членство (урядова група) у асоціації (the EQAR Association)

- **Черговий гібрид?**

«Національне агентство у своїй діяльності керується Конституцією України, Законом України «Про вищу освіту», іншими законами України, актами Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства та цим Статутом»

Якість освіти у Шанхайському рейтингу:

- складає **50 відсотків**:
- ✓ **якість випускників** – 10 відсотків: визначається життєвим успіхом, досягнутим завдяки освіті, отриманій в університеті
- ✓ елемент самооновлення і розвитку академічної освіти як критерій якості освіти засвідчує кількість випускників закладу, що отримали за свої досягнення протягом кар'єри щонайвищі галузеві відзнаки та Нобелівську премію
- ✓ **якість професорів** або якість навчання в університеті – 40 відсотків: визначається кількістю найвищих галузевих нагород та Нобелівської премії, а також показник кількості їх цитування

Забезпечення якості вищої освіти в Україні потребує:

- 1) подолання синдрому посттоталітаризму у вищій освіті – відмова від радянського типу адміністрування та викорінення корупції
- 2) посилення європейської інституалізації української вищої освіти
- 3) створення незалежних агенцій контролю якості вищої освіти

